

XXXIII ОС на САБ

ДОКЛАД

на

Председателя на УС на САБ проф. д-р арх. Тодор Булев

**„Съюзният живот през 2021 г. и
предстоящите ни задачи“**

Уважаеми колеги,

Преди всичко нека да изразя своето удовлетворение от факта, че всички присъстващи делегати, а това е болшинството от избраните, са в добро здраве, надявам се и в приповдигнато пролетно настроение, от възможността много по-спокойно, безпрепятствено, в сравнение с изминалите две години, да се срещнем „на живо“ и да общуваме. Факт е, че пандемията и близо двугодишната извънредна епидемиологична обстановка бяха сериозно предизвикателство и затрудниха нормалния живот и в обществото като цяло, и в САБ. Но животът в САБ все пак не спря, въпреки силно ограниченото физическо присъствие. Активизираха се дигиталните и писмените контакти, както и работата по нашите дигитални и печатни издания, поддържането на сайта на САБ, работата по издаването на документи за собственост, даване на становища, участието (нерядко хибридно или дигитално) в различните експертни съвети, по общините в страната, в София, в Министерството на културата, дейността на нашите експертни работни групи.

Една от основните задачи, които си поставихме с мандатната програма беше разгръщане на дискусия за състоянието на българската архитектура, и едновременно с това, на тази основа – разширяване на контактите ни с обществото. След първата ни научно-практическа конференция за ОУПО, замислена, подготвена и проведена през 2020, материалите бяха издадени в отделно печатно издание, тук ще отбележа проведената на живо дискусия в Пловдив, организирана от дружеството в Пловдив, по проблемите на българското

градоустройство, издаването през 2021 г. на два специални тематични броя на сп. „Архитектура“ – „Българската архитектура днес“ (бр. 3-4) и „Архитектура и общество“ (бр. 5-6). В тях, чрез привличането и на по-млади и на „външни“ автори, социолози, журналисти, културолози, включително студенти по архитектура, бе очертан широк спектър от социални и професионални предизвикателства пред българската архитектура и българските архитекти. Издателският съвет на САБ, и лично аз, разглеждаме тази два броя, с тяхната тематика и качество на публикациите, като необходима основа за разширяване на дискусията за състоянието и бъдещето на българската архитектура.

Като развитие на задачата за разгръщане на дискусията и направа на изводи, УС на САБ взе решение до края на мандата да бъдат проведени четири тематични дискусии в различни градове (региони) на страната. Темите, на които се спяхме, са:

- Архитектурата на отдиха, с акцент върху Черноморското крайбрежие – Варна, края на юни;
- Проблеми на архитектурното наследство, с акцент върху Дунавското крайбрежие – Русе, до края на октомври;
- Проблеми на българската архитектурна наука и архитектурното образование, София, ориентировъчно януари – февруари 2023 г.;
- Проблеми на българското градоустройство, ландшафтна архитектура и устройствено планиране – Стара Загора или Пловдив, до края на април 2023 г.

Подготовката за тези събития е в ход, като замисълът е те да се съчетаят с творчески пътувания и да са в основата на специални издания или тематични броеве на сп. „Архитектура“. Надявам се чрез тези дискусии да децентрализираме живота на САБ и да стимулираме активността на нашите членове в регионите, да привлечем нови наши членове. Към организацията на дискусиите е естествено да привлечем като наши партньори КАБ, СЛА, СУБ, НСОРБ, националните и местните органи на управление, университетите. Така, за конференцията във Варна ще очакваме активно участие от нашите и партньорски структури от Добрич, Бургас, Шумен; за конференцията в Русе – от Силистра, Плевен, Велико Търново, Видин; за конференцията в Стара Загора (Пловдив) – от Хасково, Смолян, Пазарджик и др.

Централно събитие в направлението за разгръщане на дискусията за състоянието на

българската архитектура и нашето излизане пред обществото през 2021 г. беше фестивалът на архитектурата Бургас 2021. Този фестивал се разви от идеята за съвместна изложба със СБХ с тема „Изкуствата на обществения форум“, която да постави на общественото и професионално внимание не само присъствието на изкуствата, но и по-общо – темата за естетиката на публичните открити и закрити пространства. Но тази първоначална идея се разрасна и обогати. Така в крайна сметка в периода 30.09. – 10.10. в Бургас бяха организирани комплекс от изложби и събития:

- изложба на архитектурната литература (от фондовете на САБ) – в регионалната библиотека, Бургас;
- изложба на дипломни и курсови проекти на специалността „Архитектура“ във ВСУ „Л. Каравелов“ – в средното професионално училище „Кольо Фичето“;
- изложба „Архимория 2021“ – традиционна проява на бургаското дружество на САБ и регионалната колегия на КАБ – Бургас – пространствата пред културния дом на НХК;
- изложба на дипломни проекти от НБУ, УАСГ и ВСУ „Черноризец Храбър“ – пространствата пред културния дом на НХК;
- изложба на студенти от НХА – във филиала на НХА, Бургас (Магазия 1, в пристанищния комплекс);
- изложба „Изкуствата на обществения форум“ – авторски представяния – в културния дом на НХК и пространствата около него;
- изложба „Изкуствата на обществения форум“ – представяне на общини – в културния дом на НХК и пространствата около него;
- изложба „Архитектурни стандарти за градска среда“ – София, НАГ – на площад „България“;
- изложба „Изкуство под земята“ (на столичния Метрополитен) – на площад „България“;
- изложба на Международния конкурс за цветово решение на фасади на „Баумит“ – площад „България“;
- изложба на Младежкия пленер „Созопол 21“ – във филиала на НХА в Бургас.

Един от секторите на изложбата „Изкуствата на обществения форум“, който

прерасна в самостоятелна изложба, бе свързан с общините и общинските политики. Положихме големи усилия, за да изградим връзка с повече общини чрез националното сдружение и чрез наши писма. Радващо е, че въпреки трудностите, доколкото много от контактите се осъществяваха за първи път, успяхме да включим обекти от Сливен, Казанлък, Ямбол, Г. Оряховица, Варна, Банско. Последните две общини ни пратиха самостоятелни експозиции.

В рамките на Фестивала бяха организирани публични откривания на изложбите, поредица от срещи с ръководството на общината, с представители на културни институции; беше организирано запознаване с новите културно-туристически обекти на о-в Св. Анастасия и рибарското селище; беше организирано честване на Международния ден на архитектурата на 05.10.21 г. и награждаване на лауреатите на конкурса „Архимория 2021“.

Особено трябва да се отбележи едноседмичната работа на група млади архитекти в Созопол („Ателие Созопол 2021“), което приключи с публична дискусия с участието на ръководството на общината и местни жители.

Фестивалът в Бургас изискваше сериозна логистика, предварителна работа на място, организационни усилия на местно, регионално и национално ниво, тясно сътрудничество между САБ, КАБ, СБХ, НХА и домакина – община Бургас. Той се превърна във важно събитие в живота на града и получи над 30 отзива в различни медии, печатни и дигитални.

За да се случи това необичайно по мащабите си събитие за живота на САБ не само през последните години, а и в цялата му история, съществена роля изиграха председателят на УС на КАБ арх. Владимир Милков, кметът на община Бургас г-н Димитър Николов, главният архитект на Бургас арх. Емил Бурулянов, председателят на регионалната колегия на КАБ Бургас арх. Събин Попов, членът на УС на САБ и председател на дружеството на САБ в Бургас арх. Петър Статев, главният архитект на София арх. Здравко Здравков, ректорът на ВСУ „Л. Каравелов“ доц. А. Хандрулева, нашите колеги от Бургас, учениците от „Кольо Фичето“, сътрудниците към централата на САБ в София. На всички тях изказвам своята лична и на централното ръководство огромна благодарност.

Считам, че цялостната организация и ефект от Фестивала позволява да го разглеждаме като модел за бъдещи такива събития, към които можем да привлечем и

международно участие и да превърнем Фестивала на архитектурата в популярна запазена марка на българската архитектурна общност пред нашата общественост и пред света.

Положителна оценка заслужават в този контекст и организаторите от СПСДА – честване, изложба и коктейл, по повод Международния ден на архитектурата в София.

Като развитие на връзките ни с общините, през март т.г. се срещнахме, заедно с представители на ръководството на нашето дружество във В. Търново, с председателя на НСОРБ г-н Даниел Панов, кмет на В. Търново. Радващо е, че той прие много позитивно развиването на сътрудничество между САБ и НСОРБ, и ще можем да разчитаме на личната му подкрепа за нашите събития и на меморандум за съвместни действия. Считам, че сътрудничеството между САБ и местните органи на управление е важно, за да заемем мястото в обществения живот, което заслужаваме като специалисти, и ще се стремим да развиваме тези контакти.

Трябва да търсим взаимодействие и с местни НПО и инициативни групи, които често се структурират около различни архитектурни по същество инициативи. Такива инициативи с участието на наши членове се оформят например във Варна, В. Търново, Вършец, с. Лозен (Софийска община). Именно с такова НПО във В. Търново се договорихме за съвместна инициатива по време на културните празници във В. Търново, като същевременно съживим използването на сградата на бившия Музей на архитектурата.

Тук трябва да посоча, че възстановихме контакта си с Националния политехнически музей, към който сега административно е нашата „рожба“ – Музеят на българската архитектура. Състоянието на този, преди наш музей, е незавидно и аз считам, че ние сме длъжни да предприемем действия, в сътрудничество с НПМ, за неговото съживяване. В този контекст планираме, съвместно с НПМ, по възможност около Международния ден на архитектурата, да организираме представителна изложба на българския модернизъм в ЦДА в София.

Важно място в контактите ни с дружествата, с колегията и с обществеността има и развитието на нашата инициатива „Бяла книга на българския модернизъм“. Тя е един съществен повод за постоянни контакти с нашите дружества и с институциите, с общините,

НИНКН, МК, МРРБ. До всички тях, по решение на УС, беше изпратен първият том на „Бяла книга“. Към нашия архив например редовно се обръща за информация НИНКН.

Организирахме в САБ представяне на разработките на „Софияплан“ за модернизма в София и изразихме своята официална подкрепа. Ценни предложения за обявяване на конкретни архитектурни обекти от най-ново време за обекти с културно значение получихме от наши колеги от Русе и Нова Загора, които подкрепихме.

Наблюдаваме засилен интерес в обществото към темата за българския архитектурен модернизъм и се радваме, че стимулирахме този интерес и сме част от него.

В момента е подготвен за отпечатване вторият том на нашата „Бяла книга“, в който акцентът е върху градоустройствените ансамбли от 50-те до 90-те години, върху отделни личности в новата ни архитектура.

Искам да благодаря на колегите М. Миркова, П. Андреев, Д. Аврамов, А. Василева, Е. Кълева и др., които ни оказаха съдействие със свои материали за подготовката на този втори том на „Бялата книга“, който след отпечатването му ще потегли към всички краища на нашата страна.

Но същевременно работата по „Бялата книга“ показва колко занемарено е документирането на нашата архитектура от 40-те до 90-те години. Ето защо УС взе решение на заседанието си от 25.03.2022 г. да започне да се изгражда архив на САБ, който да събира и съхранява документация за архитектурата от този период и чрез който да се стимулира нейното изследване. Един от секторите на изложбата „Изкуствата на обществения форум“ бе свързан с общините и общинските политики. Положихме големи усилия, за да изградим връзка с повече общини чрез националното сдружение чрез наши писма.

Радващо е, че въпреки трудностите, доколкото много от контактите се осъществяваха за първи път, успяхме да включим обекти от Сливен, Казанлък, Ямбол, Г. Оряховица, Варна, Банско. Последните две общини ни пратиха самостоятелни експозиции.

Важно направление в дейността на САБ трябва да бъде работата с ВУЗ и студентската общност. Ковид обстановката ни наведе на нова форма на работа – студентски изложби в Централния дом на архитекта. Организирахме четири такива изложби, със съдействието на ВСУ „Любен Каравелов“ – с курсови работи по „Социология на урбанизацията“, „Социология на архитектурата“, „Естетика на архитектурата“, дипломни

проекти. Така, през времето на изложбите, залите се изпълваха с млади хора, много от които за първи път пристъпваха прага на нашия дом. Но които вярвам, че ще се върнат.

Радващо е, че идеята за по-активно студентско присъствие в централата на САБ се поема и от УАСГ и НБУ в духа на сключените с тях меморандуми за сътрудничество. САБ участва в ежегодните прегледи на дипломни работи, предвижда и дава свои награди на най-добрите проекти. Както посочих, предвиждаме да се състои и национална дискусия по проблемите на образованието.

Няколко важни публични събития успяхме да организираме преди и след обявяването на пандемичната обстановка. Такива бяха обсъждането на застояването на парк „Борисова градина“, обсъждането на бъдещето на „Централни хали“ в София, авторската изложба на проф. д-р арх. Тодор Булев с пейзажи от Гърция, посветена на 200 години от началото на революционните борби на гръцкия народ за освобождение, вечерта с представянето на световноизвестния архитект Алвар Аалто, организирана съвместно с посолството на Република Финландия. И в двете събития имаше изразено дипломатическо присъствие. Радвам се, че мога да отбележа, че отправеното до мен писмо по повод на авторската ми изложба, Президентът на РБългария г-н Румен Радев даде и положителна оценка за развитието на САБ през последните години.

Друго важно направление в живота на САБ е разработването и обобщаването на експертни мнения в няколко, оценени като важни, насоки. За целта, както е известно, с решение на УС бяха създадени няколко експертни работни групи. Това са работните групи „ЗУТ и нормативна база“, „Авторско право“, „Устав на САБ“ и „Закон за архитектурата“. Смисълът в съществуването на тези работни групи е да се събират и обсъждат експертни мнения, за да се формират позициите на САБ, както по промени в законодателството, така и по отношение на ежедневните процеси в управлението на архитектурата и в развитието на самия САБ чрез промените в неговия Устав. Трябва да подчертаем обаче, че изминалата година, с непрекъснатите трансформации на политическата сцена, създадоха крайно непригодна атмосфера за нашите контакти с органите на управление.

Към момента можем да обобщим следното:

- По промените в ЗУТ. Сегашното ръководство на МРРБ се ангажира да реализира близка и средносрочна програма за промените в ЗУТ и наредбите

към него. Наредба 4, 7, 8 и др.

Сформирана е много широка по състав работна група, с участие на голям брой НПО и професионални организации, в която участва и САБ. Тя се ръководи от нашия колега д-р арх. Стефан Аспарухов, зам.-министър на МРРБ. Натрупаните в продължение на две години наши различни предложения за промени в ЗУТ и нормативните актове създават една относително широка база, както за наше участие в работната група, така и евентуално за защитата на нашата позиция, в някои случаи в общи позиции с КАБ, КИИП, както и дискусия с другите участващи организации. Но личните ми впечатления са, че независимо от всичко това, редица специфично архитектурни проблеми остават извън обсега на ЗУТ. Това прави още по-актуална темата за защита на нашата идея за отделен специален Закон за архитектурата.

По Закона за архитектурата. На XXXII ОС беше гласувана и приета тезисна разработка на закона. Защитата от този закон, както и нуждата от промените в законите за АПСП, културното наследство, бяха възприети и като лична кауза от нашия колега проф. д-р арх. Бойко Кадинов, което ни даде надежди за ускорено приемане на тези необходими промени. За съжаление, скоро след като поема поста зам.-министър на културата, той напусна МК. Сега тепърва ще очакваме позиция на МК и евентуално сътрудничество по повдигнатите от нас проблеми.

- *По промените в Закона за авторското право и сродните му права.* Тази материя бе многократно разисквана в работната група, осъществихме кореспонденция с МК, потърсихме юристи с опит в авторското право. За съжаление, тук трактовките са нееднозначни и е все още дискуссионно доколко САБ като организация може да функционира и като организация за колективна защита на авторските права. По този въпрос, както и по Закона за архитектурата, потърсихме контакт с комисиите в НС, отново ще търсим и МК. Личното ми мнение е, че все още темата за авторското право в архитектурата се третира твърде непълно в ЗАПСП, а възможната роля на САБ остава дискуссионна.
- *По отношение на промените в Устава на САБ и евентуалното изготвяне на нов устав.* Според решението на XXX ОС при разработването на нов Устав

трябва да се представят поне два варианта, като отделно се внесе предложение за отстраняване на някои налични несъответствия между отделни членове (неотложни промени). Комисията положи усилия да предложи общо становище, но не успя. На УС на САБ бяха предоставени два варианта на Устав, лично дело на арх. Павел Попов, за което му благодарим. Но в тези проектоустави има редица юридически несъстоятелни предложения, а и членовете на самата комисия декларираха, че тези проектоустави не отразяват общи за комисията позиции. По тази причина УС на САБ взе решение да се отложи разглеждането на предложенията за нов устав и да не се включва в дневния ред на 33 ОС точка за промени в устава. Но фактът, че САБ успешно функционира при действащия устав, както и че този устав е регистриран, показва, че спешни промени не са необходими. Това бе потвърдено и от XXXII ОС, което след обсъждане с него от дневния ред обсъждането на неотложни промени в устава. Като се вземе предвид, че в работната група за устава участват четирима членове на УС – това са арх. Павел Попов, арх. Майя Бужашка, арх. Петър Статев и арх. Истелианна Атанасова – трябва да очакваме работната група да продължи и успешно да завърши своята работа.

По финансовата и стопанска дейност ще има отделен доклад от арх. Хубена Салджиева, но ще споделя тук някои основни факти от изминалата година.

На първо място, през изминалата година ковид пандемията затрудни приходите ни от наеми. Наложих се тяхното частично намаляване (за определен период) и отлагане на плащания, но като цяло с тези неизбежни компромиси, с едно или две изключения, запазихме своите наематели. При сегашните условия, които, всички се надяваме да се подобрят, тази цел трябва да бъде основа на нашите отношения с наемателите ни, това е по-добре, отколкото прекъсване на дългогодишни отношения.

Дългосрочен договор с нов наемател бе сключен за Творческата база в гр. Трявна. Наемателят е наш колега, но и неговите намерения бяха попарени от пандемията. Базата в Копривщица пустееше повече от година. Взето бе решение на УС да се подпише договор с арх. Лазарова като представител на СПСДА и член на УС. Изпълнението на това решение е в ход и очакваме това решение да способства за съживяването на базата.

В недобро състояние е творческата база в с. Арбанаси. Предвид на особената ценност на тази база, УС на заседанието си през март т.г. взе решение тя да не се отдава под наем, а да се ремонтира със собствени средства и да се ползва изцяло за нуждите на САБ. При заявената активност на Великотърновското дружество, на неговия председател арх. Стефан Цонев, който се нае да изготви безвъзмездно ПСД за ремонта и готовността на общината да ни подпомогне логистично, при изявеното желание да си сътрудничим с НПО от В. Търново, вярвам, че ще успеем да използваме тази най-ценна наша творческа база по-ефективно, отколкото при отдаването ѝ под наем.

В съответствие с приетата стратегия за управление на имотите, след близо едногодишни проучвания бе продадена промишлената база в Ст. Загора (375 хил. лева, при досегашен годишен наем от 10 хил. лева). Средствата се насочват за ликвидиране на данъчната задлъжнялост и ще се използват за необходимите ремонтни работи в Арбанаси, Копrivщица, ЦДА и др.

През настоящата година сме изплатили над 170 хил. лв. натрупани през годините данъчни задължения, в т.ч. местни данъци и такси. Счита́м, че можем да си поставим задача през настоящата година, последна от мандата на това ръководство, да изплатим всички задължения и да излезем на чисто със старите задължения. Продължава снабдяването с документи за собственост. Най-важното е, че след окончателно спечелени дела вече сме едноличен собственик на ЦДА. Но и тази дейност поглъща немалък ресурс – само нотариалната и държавната такса за ЦДА е около 9 000 лв.

Отново, въз основа на стратегията за управление на имотите, УС предприе действие за бъдещето на имотите с промишлено предназначение в Бургас и В. Търново. Става дума за смяна на предназначението им като УПИ, което да позволи по-универсално и съответно по-ефективно усвояване.

В Бургас в ход е ЧИЗРП на имота, което да ни позволи, след одобряването му, застрояване с между 20 и 25 000 кв. м РЗП. Във В. Търново имаме уверението от местното ръководство изменението в отреждането на нашия терен да бъде отразено служебно в ОУП, след което да разработим идеи за ефективно застрояване.

Много важна задача пред настоящия и следващия УС трябва да бъде организационното укрепване на Съюза. Наистина и тук пандемията допълнително отчужди

колегията от организацията. Показателен е следният анализ: от общо 1000 членове на САБ в София, на последните събрания на дружествата са присъствали под 300 души. За щастие, в случая тези събрания нямат задача да избират пълен комплект делегати за ОС, а само да попълнят частично бройката (при починали и напуснали делегати). Но ако те бяха изборни, това би означавало, че 100 делегати трябва да се изберат от 300 присъствали – т.е. по един на трима, а не на десет, както е по устав. Това означава, че е необходима по-голяма организираност от страна на самите членове на САБ. Подчертавам, че при следващите по ред отчетно-изборни събрания ще трябва да има пълно съблюдаване на устава и избор на делегати въз основа на броя на реално присъстващите, защото иначе решенията на това поредно ОС ще бъдат оспорими. За съжаление, все още не успяваме да „съживим“ някои преди устойчиви дружества: в Кърджали, Видин, Сливен. Надявам се да успеем да направим това през тази година.

Налага се да засегна принудително и някои теми, нетипични за нашите общи събрания. Трябва да напомня, че на предишното XXXII ОС бяха положени големи усилия да се дискредитира централното ръководство, лично мен, и да се прокарат решения в полза на отделни личности (г-ца арх. Истелианна Атанасова). Чуха се недоказани обвинения – от арх. Майя Бужашка, която обяви, че има прокурорска преписка срещу мен (но не в лично качество, а като упълномощен представител на САБ), заведена по неин сигнал. А г-ца И. Атанасова пък публично обяви, че ме съди за сумата от 500 лв., защото е претърпяла морални щети в резултат на мои „клеветнически“ (според нея) твърдения за Балканския архитектурен форум.

По отношение на „решенията“ на XXXII ОС беше заведено дело от трима наши колеги, които ги оспориха както по съдържание, така и по начина по който бяха приети. Това дело бе разгледано в Софийски градски съд, който не прие нито защитата, направена от юриста на САБ, нито защитата от адвоката на включилата се като „трето лице“ („помагач“ на САБ) арх. Лидия Лазарова, и отмени тези решения като взети в противоречие с Устава на САБ и ЗЮЛНЦ! А, да напомня, че според декларацията от част от софийските дружества, публикувани в Информационния бюлетин „Български архитект“, тези „решения“ щяха да бъдат основа за „възраждането“ на САБ! С това решение на СГС ясно се указва, че общите събрания не могат да се превръщат в място на импровизации и приемане на поднесени на

място набързо, недообмислени предложения за „решения“, още по-малко подобни „решения“ да придобиват законова сила. А „Сигналът“, подаден в Софийска прокуратура за „фалшификация в решенията на XXXI ОС, която поражда съмнения за финансови злоупотреби“ (!?) е оставен без последствия от прокуратурата и за това авторът на този сигнал – арх. Майя Бужашка, е писмено уведомена. Очакваме да ни представи съответния отговор, за което тя поема публичен ангажимент.

Що се отнася до претенциите на г-ца И. Атанасова, че била оклеветена от мен, то СГС отхвърли нейните претенции и я осъди да заплати направените от мен по това дело разноски.

От своя страна, аз съм подложен от самото начало на моя мандат на злостни, оклеветяващи и обидни нападки именно и най-вече от арх. М. Бужашка и г-ца И. Атанасова. В края на краищата наложи се да потърся защита на името си чрез заведено от мен дело срещу тях по Наказателния кодекс на Р България, което е в ход.

Уважаеми колеги, надявам се идващата година да предложи по-подходящи условия за нашия организационен живот. Нека положим усилия за укрепване и по-добро бъдеще на нашия САБ!